

ЦЕНТРАЛНО- И ИЗТОЧНОЕВРОПЕЙСКАТА ОНЛАЙН БИБЛИОТЕКА (CEEOL) КАТО ВЪЗМОЖНОСТ ЗА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ И ЗА ДОСТЪП ДО НАУЧНИ ЗНАНИЯ В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНИТЕ И ХУМАНИТАРНИТЕ НАУКИ ОТ И ЗА ЦЕНТРАЛНА И ИЗТОЧНА ЕВРОПА

Детелин Лучев

Институт по математика и информатика – БАН

Резюме. През последните двадесет години Централно- и Източноевропейската онлайн библиотека (Central and Eastern European Online Library – CEEOL) се превърна във водеща база данни и хранилище, предлагащо високоспециализирана и многообхватна колекция от пълнотекстови научни издания в областта на хуманитарните и социалните науки от и за Централна и Източна Европа. Статиите в списанията, електронните книги и публикациите на „сивата“ литература (Grey Literature) са на повече от 50 езика, което позволява достъп до основните източници, събрани в едно хранилище, и насърчаване на езиковото разнообразие в академичните изследвания и издателската дейност.

Процесът на разпространение на съдържанието в CEEOL включва и следните системи за индексирание и търсене: Google Scholar, ProQuest's Serial Solutions, Summon, Primo Central, Alma, EBSCO's EDS Discovery Service and Knowledge Base, TDNet и OCLC. Партньорството на CEEOL с Clarivate Analytics позволява на редакторите на Web of Science да имат достъп до платформата CEEOL за по-лесен анализ, подбор и индексирание на списанията в CEEOL, които представляват интерес за общността на Web of Science. Институционалните абонати (държавни, университетски, институтски библиотеки и др.) по света оценяват високо CEEOL за предоставянето на достъп на изследователите, учените, студентите и други читатели до индексирани и архивирани списания, електронни книги и документи от „сивата“ литература от и за Централна и Източна Европа от водещи академични и научни издатели.

Българската колекция от списания и книги заема специално място в CEEOL с високото качество на научно съдържание и дълбочината и пълнотата на цифровите архиви на българските периодичните издания. CEEOL е уникален

източник на информация за развитието на българските хуманитарни и социални науки в продължение на последните повече от 30 години и този източник би могъл да се използва по-широко в България за подкрепа на това развитие в бъдеще. В изследването е използван сравнителният подход и са анализирани резултати от някои от бизнес аналитичните инструменти на системата на CEEOL.

Ключови думи: CEEOL; база данни; хуманитарни науки; издателска дейност

1. Въведение

Централно- и Източноевропейската онлайн библиотека (*Central and Eastern European Online Library, Frankfurt, Germany – CEEOL* – <http://www.cseeol.com>) е основна база данни, предоставяща пълнотекстов достъп до академични списания и книги в електронен формат в областта на хуманитарните и социалните науки от и за Централна и Източна Европа. В бързо променящата се дигитална сфера CEEOL е надежден източник за повишаване на научните и експертните знания и умения, на който се доверяват учени, издатели и библиотекари. Понастоящем над 1100 научни издателства са включени в CEEOL чрез техните висококачествени списания и електронни книги. CEEOL предоставя на учените, изследователите и студентите достъп до широк спектър от академично съдържание в едно постоянно и динамично нарастващо хранилище. Към момента CEEOL обхваща повече от 2100 списания и 570 000 статии, над 2800 електронни книги и 3100 документа от специализирана „сива“ литература (Grey Literature)¹⁾.

Основна цел на CEEOL е осигуряването на своевременна научна информация на изследователите по целия свят, чиито проучвания са фокусирани върху Централна и Източна Европа в областта на политиката, историята, икономиката, езиците, културата и пр., чрез предлагането на специализирана, систематична и обширна колекция от периодични издания. CEEOL е ценен ресурс както за потребителите от останалите части на света, които имат интерес към Централно- и Източноевропейския регион, така и за университетите, научните институти и публичните библиотеки в Централна и Източна Европа. Комбинацията от ключова научна периодика от региона, лесен достъп и широк обхват прави намиращата се в CEEOL колекция уникална по своя характер. През 2016 г. стартира новата информационна система на CEEOL, която дава възможност за регистрация и разпространение и на непериодични издания с ISBN (монографии, сборници и пр.), както и на специализирана „сива“ литература“, като чрез нея се създадоха и нови възможности за абонаменти от страна на различните типове библиотеки (университетски, държавни, регионални и пр.) и още по-широко използване от учени, изследователи и студенти.

Настоящият доклад има за цел да представи някои основни специфики на CEEOL, услуги, предлагани от нея, и функционалности и възможности за ползване на нейните ресурси. Вниманието е фокусирано върху състоянието и възможностите за развитие и използване на българската колекция в CEEOL. Някои предишни публикации за CEEOL представят функционирането на съществуващата до 2016 г. контент-мениджмънт система на CEEOL (Luchev, 2013) или разглеждат използването на CEEOL за разпространение и достъп до научна информация в интернет при съпоставка с други подобни електронни библиотеки (Kozhuharov, 2018). В настоящата статия е използван сравнителният подход и са направени анализи на резултати от някои от множеството бизнес аналитични инструменти на системата на CEEOL.

2. Основни специфични черти на Централно- и Източноевропейската онлайн библиотека (CEEOL)

От своето създаване през 1999 г. CEEOL влага значителни усилия и инвестиции, за да гарантира, че предоставя централна отправна точка за достъп до текущото и архивното съдържание на списанията в областта на социалните и хуманитарните науки от и за Централна и Източна Европа.

В сравнение с други бази данни, предлагащи само агрегирани метаданни в областта на хуманитарните и социалните науки, основно за публикации на английски език и достъпни само за институционални абонати, CEEOL предлага *свободен, незабавен и директен достъп* до метаданните на статиите в списания, електронни книги и глави за електронни книги посредством уеб или мобилна връзка навсякъде по света на всеки един потребител, който посещава базата данни на CEEOL, независимо от институционална принадлежност или библиотечен абонамент, както и достъп до пълнотекстовото съдържание на изданията. CEEOL предоставя и разнообразни услуги на абонираните се институции (библиотеки), за да направи достъпа до съдържанието възможно най-лесен за техните читатели. Индивидуалните потребители имат възможност да получат достъп до съдържанието в CEEOL и чрез създаване на лични потребителски акаунти. Чрез всичко това CEEOL дава възможност на научните издателства да достигат до нова публика и да популяризират научните постижения от Централна и Източна Европа пред по-широка аудитория.

За разлика от натиска върху научната общност за публикуване на научните изследвания на английски език, от самото си начало CEEOL се застъпва за запазване и насърчаване на публикуването на родните езици на авторите и прави публикуването на повече от 50 езика съдържание достъпно за заинтересованите читатели по целия свят. От своето създаване CEEOL предоставя на институционалните и индивидуалните потребители индексирани метаданни и пълнотекстово индексирани броеве на периодични издания (от 2016 и на книги и „сива“ литература) и не е формален регистър (списък) подобно

на ERIH PLUS (Lavik & Sivertsten, 2016) на заглавия на списания в областта на хуманитарните и социалните и науки. CEEOL не генерира импакт-фактори, тъй като отстоява позицията и на много други учени и институции (вж. литературата в последни изследвания върху проблематика: Kulczycki, et al., 2018; Aksnes, & Sivertsen, 2019; Bayer, et al., 2019), че спецификата на социалните и хуманитарните науки и на научните публикации в тях не предполага съотнасянето им както към идеята, така и към алгоритмите за подобен вид отчитане и даване на ранг на издания, учени или институции, което е прието в някои страни да се прилага спрямо природните и точните науки (изследвания на успоредни междудисциплинарни сравнения относно Google Scholar, Scopus и Web of Science също показват тази специфика (Mongeon, & Paul-Hus, 2016; Harzing, & Alakangas, 2016)). Независимо от това освен достъп чрез сайта www.cseeol.com процесът на разпространение на съдържанието в CEEOL включва и други системи за откриване и индексирание: Google Scholar, ProQuest's Serial Solutions, Summon, Primo Central and Alma, Ebsco's EDS and Knowledge Base, TDNet and OCLC. CEEOL работи в партньорство с Clarivate Analytics, собственик на Web of Science. Редакторите на Web of Science имат достъп до платформата CEEOL, което позволява по-лесен анализ, подбор и индексирание на списанията в CEEOL, които интересуват общността на Web of Science.

Сътрудничеството на CEEOL с водещи световни университети и университетски и държавни библиотеки в над 25 страни прави публикуваното от научните издателства съдържание видимо и достъпно за повече от 2,5 милиона студенти по целия свят, както и за учени, преподаватели, изследователи, свързани с тези институции. Услугата, която CEEOL предоставя на библиотеките, включва освен незабавен достъп до пълнотекстово съдържание също и висококачествени MARC записи и COUNTER отчети за използването.

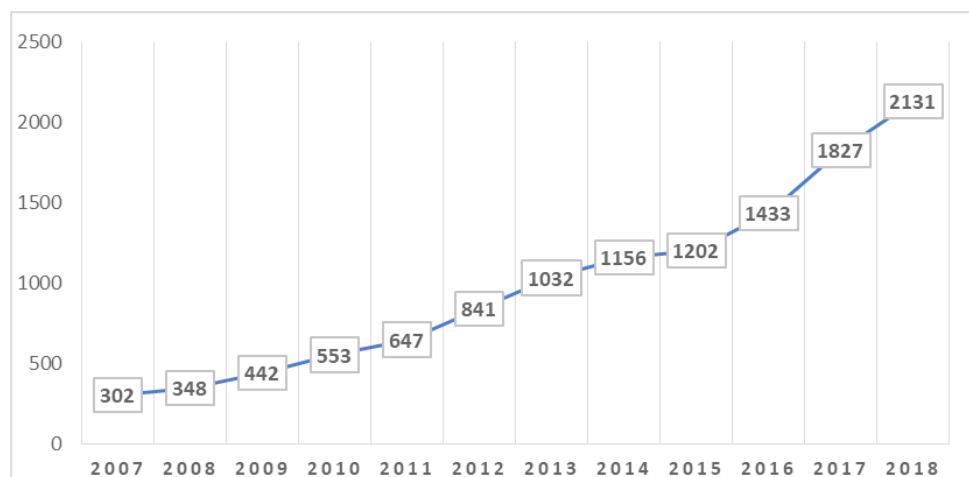
През 2018 г. CEEOL е постигнала 1,3 милиона посещения с 3,9 милиона показвания на страници и 1,9 милиона сесии.

3. Централно- и Източноевропейската онлайн библиотека (CEEOL) – факти и графики

Създаването на Централно- и Източноевропейската онлайн библиотека (CEEOL) през 1999 г. е следствие на десетгодишната работа на Европейския културен център „Изток – Запад“ във Франкфурт. През 90-те години Франкфуртският панаир на книгата дава възможности за създаване на контакти и връзки между издателства от Източна и Централна Европа и води към идеята за изграждане на онлайн библиотека (пълнотекстова база данни), фокусирана върху научната и културната периодика на централно- и източноевропейските страни. През 2016 г., с включването в консорциума на разпространители в САЩ и Канада на свързана с Централна и Източна Европа научна литература, CEEOL разработи изцяло нова информационна система и разшири своя об-

хват и по отношение на непериодичните (с ISBN) издания и „сива“ литература в областта на хуманитаристиката и социалните науки и в граничните им зони с други научни дисциплини.

В края на 2018 г. CEEOL обхваща над 2100 заглавия на списания в социалните и хуманитарните науки (фиг. 1) от 36 страни (включително 1580 списания с отворен достъп) от повече от 1100 международни издатели с повече от 520 000 индексирани и архивирани статии, публикувани на повече от 50 езика. Обхватът на CEEOL се увеличава ежемесечно с над 5000 пълнотекстово индексирани статии. Значителен брой от включените списания са представени с пълната им архивна колекция.

Фигура 1. CEEOL – нарастване на броя на рецензираните академични и независими списания в периода 2007 – 2018 г.

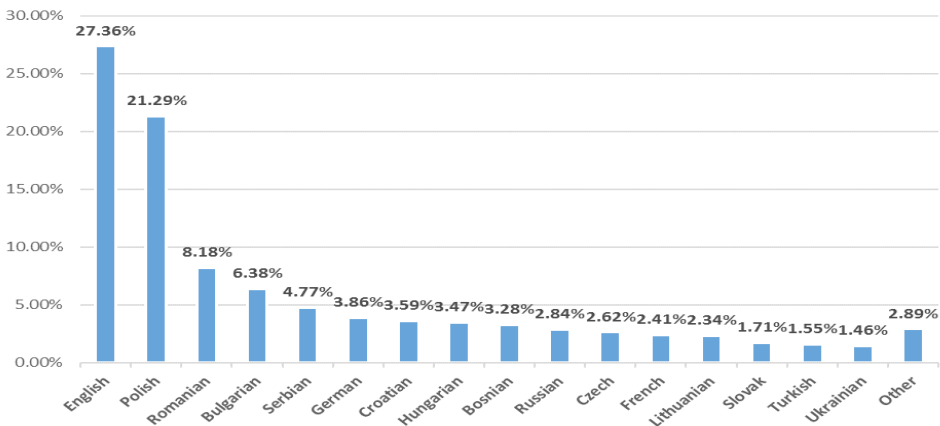
Развитието на колекцията от електронни книги на CEEOL започва през 2016 г. и предлага все по-голям брой електронни книги – повече от 2700 в края на 2018 г. Колекцията от издания от типа „сива“ литература осигурява на изследователите в края на 2018 г. достъп до повече от 3000 документа. CEEOL се превърна в ценен ресурс за научни изследвания и проучване на региона и за обучение в областта на филологията, литературата, политическите науки, историята, мениджмънта и др., като делът на периодичните издания в областта на социологията, антропологията, философията, икономиката и правото нараства. Показаните примери дават ориентировъчна информация за броя на статиите в CEEOL в някои основни изследователски области в социалните и хуманитарните науки към края на 2018 г. (фиг. 2).

Clear Focus on the Humanities, Social and Political Sciences, Literatures from CEE/SEE

Фигура 2. Примери за брой на статиите в CEEOL в някои основни и специални научни области в края на 2018 година

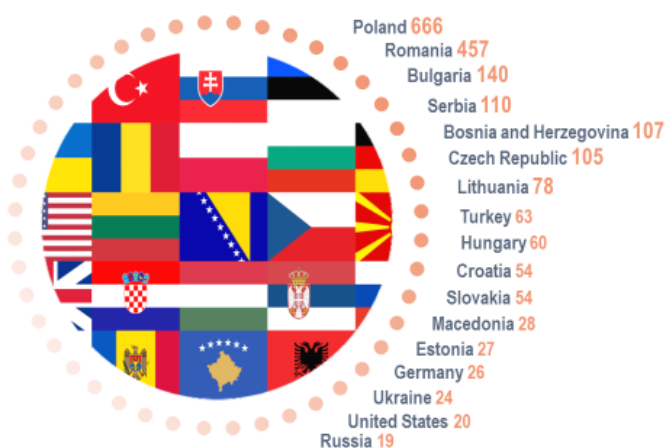
Повече от една четвърт от статиите в CEEOL са на английски език, което показва ориентацията на изданията на региона към по-широка аудитория и възможността тези статии да бъдат включени в образователния и изследователския процес в различни страни. Повече от 6% от статиите в CEEOL са на български език (фиг. 3).

Фигура 3. Процентно представяне на статиите на различни езици в CEEOL в края на 2018 г.

Повече от 8% от статиите в CEEOL са на български издатели. Мрежата от индексирани в CEEOL списания обхваща не само страните от Централна и Източна Европа, но и много други страни по света, които имат издания, ориентирани към проблематика в областта на социалните и хуманитарните науки, свързана с този регион (фиг. 4).

CEEOL – Network of Indexed Journals

Фигура 4. Примери за брой индексирани списания в CEEOL в края на 2018 г.

4. Развитие и състояние на българската колекция от научни издания в CEEOL

Данните показват, че българската колекция от академични и научни периодични издания има значимо място в CEEOL (фиг. 3 и фиг. 4). Тя заема едно от първите места по броя на индексираните в CEEOL статии по признаци като език и място на публикуване. В изследване за индексирането на българските исторически публикации още към 2014 г. е отбелязано, че почти всички водещи български исторически списания достигат до читателите в целия свят посредством платформата на CEEOL (Kozhuharov, 2014), но това на практика касае и другите водещи периодични издания в областта на социалните и хуманитарните науки в България (Luchev, 2013).

В рамките на CEEOL базата данни на българските издания има своята съдържателна специфика. Тя касае не само високата научна стойност, но и пълнотата на дигитализираните издания. Повечето от българските издания са представени от началото на издаването им, което в някои случаи означава над четиридесетгодишен архив (табл. 1).

Таблица 1. Примери за дълбочината на цифровите архиви в CEEOL на български периодични издания в областта на хуманитарните и социалните науки (в края на 2018 г.)

Оригинално наименование	Издател	Първа година	Последна година	Архив (години)
Българска етнология	Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН	1975	2018	44
Български фолклор	Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН	1975	2018	44
PALAEOBULGARICA / СТАРОБЪЛГАРИСТИКА	Кирило-Методиевски научен център при БАН	1977	2018	42
Старобългарска литература	Институт за литература – БАН	1979	2018	40
Études balkaniques	Институт за балканистика с Център по тракология – БАН	1990	2018	29
Критика и хуманизъм	Фондация за хуманитарни и социални изследвания– София	1990	2018	29
Социологически проблеми	Институт за изследвания на обществата и знанието при БАН	1991	2018	28
Литературна мисъл	Институт за литература – БАН	1991	2018	28
Население	Институт за изследване на населението и човека – БАН	1992	2018	27
Философски алтернативи	Институт за изследвания на обществата и знанието при БАН	1992	2018	27
Bulgarian Historical Review	Институт за исторически изследвания – БАН	1993	2017	25
Архив за средновековна философия и култура	Издателство „Изток – Запад“	1994	2018	25
Divinatio	Maison des Sciences de l'Homme et de la Société (Sofia)	1997	2018	22
Икономически изследвания	Институт за икономически изследвания при БАН	1997	2018	22
Историческо бъдеще	Асоциация „Клио“	1997	2017	21
Психологични изследвания	Институт за изследване на населението и човека – БАН	1998	2018	21
Балканистичен Форум	Югозападен Университет „Неофит Рилски“	1998	2018	21
Ethnologia Bulgarica	Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН	1998	2017	20

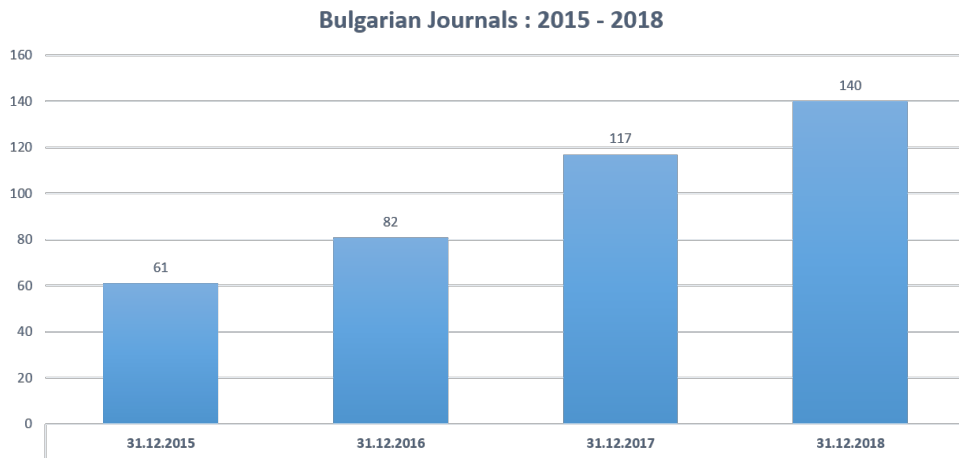
Годишник на Асоциация за антропология, етнология и фолклористика „Онгъл“	Асоциация за антропология, етнология и фолклористика ОНГЪЛ	2000	2018	19
Българско музикознание	Институт за изследване на изкуствата – БАН	2000	2018	19
Проблеми на изкуството	Институт за изследване на изкуствата – БАН	2001	2018	18
Икономическа мисъл	Институт за икономически изследвания при БАН	2001	2018	18
Исторически преглед	Институт за исторически изследвания – БАН	2001	2018	18
Езиков свят – Orbis Linguarum	Югозападен университет „Неофит Рилски“	2001	2018	18
Правна мисъл	Институт за държавата и правото – БАН	2002	2018	17
Електронно списание „Диалог“	Стопанска академия „Д. А. Ценов“	2002	2018	17
Scripta & e-Scripta	Институт за литература – БАН	2003	2018	16
Научни трудове на Института за държавата и правото	Институт за държавата и правото – БАН	2004	2018	15
Поредица „Софийски диалози“	Maison des Sciences de l'Homme et de la Société (Sofia)	2005	2018	14
Икономика и управление	Югозападен университет „Неофит Рилски“	2005	2018	14
CAS Sofia Working Paper Series	Centre for Advanced Study Sofia (CAS)	2007	2018	12
Докторантски четения	Нов български университет	2007	2017	11
Асклепий. Международно списание по история и философия на медицината	Балканска асоциация по история и философия на медицината (БАИФМ)	2007	2017	11
Литературата	Софийски университет „Св. Климент Охридски“	2007	2017	11
Годишник на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов	Стопанска академия „Д. А. Ценов“	2007	2017	11
Бизнес управление	Стопанска академия „Д. А. Ценов“	2008	2018	11
Народностопански архив	Стопанска академия „Д. А. Ценов“	2008	2018	11
Balkan Journal of Philosophy	Институт за изследвания на обществата и знанието при БАН	2009	2018	10
Българска реч. Списание за езикознание и езикова култура	Софийски университет „Св. Климент Охридски“	2009	2018	10

Към началото на 2019 г. характеристиките на българската колекция са:

- над 140 рецензирани научни списания;
- над 45 000 пълнотекстово индексирани и архивирани статии;
- над 1000 книги и документи от тип „сива“ литература;
- над 33% от българските списания са с цифрови архиви от 10 до 44 години (виж примери в табл. 1);
- над 40% от българските списания са с пълни архиви от създаването им.

CEEOL се стреми да даде възможност на потребителите да получат достъп до пълните архиви на цифровизираните научни списания, а някои от списанията, включително някои от българските, не съществуват в подобна цялостност и пълнота в друга електронна (или обикновена) библиотека със свои печатни или цифрови копия. Това е резултат от извършената от CEEOL през последните 15 години дигитализация на много от списанията, и в частност на повечето от българските периодични издания в областта на социалните и хуманитарните науки.

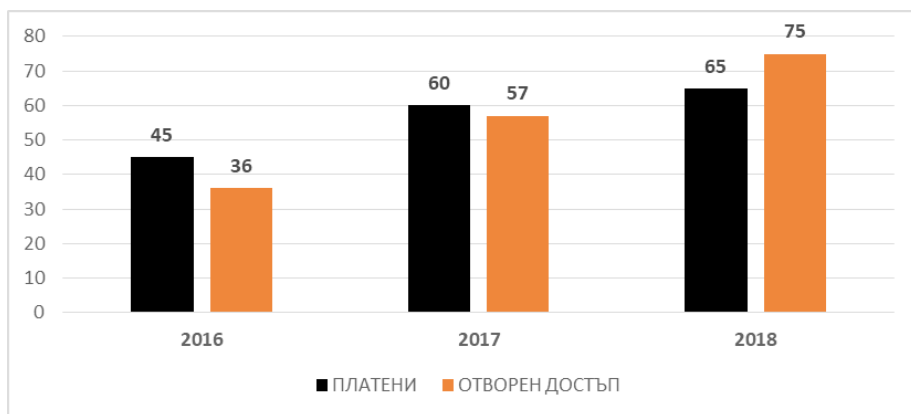
Българската колекция от списания в CEEOL получи сериозно развитие след 2015 г. (фиг. 5) поради възможността на все повече университетски списания да отговорят на изискванията за научно публикуване и да бъдат добавени към академичните периодични издания на институтите на Българската академия на науките.

Фигура 5. Развитие на българската колекция от научни списания в CEEOL: 2015 – 2018 г.

Базата данни на CEEOL включва списания с платен и отворен достъп (OA – Open Access). Специфичен за българската колекция е балансът между платените и OA списания (фиг. 6). В края на 2018 г. за първи път българските

ОА списания са повече от платените, което показва и тенденциите на развитие на българската периодика в областта на социалните и хуманитарните науки.

Фигура 6. Съотношение на българските списания с платен и отворен достъп в CEEOL: 2016 – 2018 г.

5. Услуги и функционалности на CEEOL

5.1 Услуги и функционалности на CEEOL за издатели

От създаването си през 1999 г. CEEOL става най-значимото хранилище за публикации в областта на хуманитарните и социалните науки от и за Централна и Източна Европа. В новата система на CEEOL от 2016 г. се предоставя специален модул на всеки един издател, където той има възможност да развива и управлява самостоятелно своята колекция от издания, като следва насоките и изискванията за контент-мениджмънт на CEEOL. На ново ниво са и наличните в предишната система възможности и предимства за издателите, като сред тях би могло да се отбележат например:

- сключване на индивидуален лицензионен договор с всеки издател, защитаващ авторските му права в съответствие с правните норми на Европейския съюз и съответното национално законодателство;
- възможност за безплатно разпространение и продажба на изданията в световен мащаб;
- включване на всички публикации в пълнотекстов електронен формат на съответния оригинален език;
- възможност за дигитализиране (превръщане в електронен формат) на ценни издания, с които едно издателство разполага само в книжна форма, при включването им в CEEOL;
- поддръжка на индексирана и реферирана базаданни с библиографска информация, достъпна за търсене през интернет (през CEEOL, както и чрез

други системи за откриване и индексирание: Google Scholar, ProQuest's Serial Solutions, Summon, Primo Central and Alma, Ebsco's EDS and Knowledge Base) и предлагаща възможност за закупуване на е-публикации по електронен път;

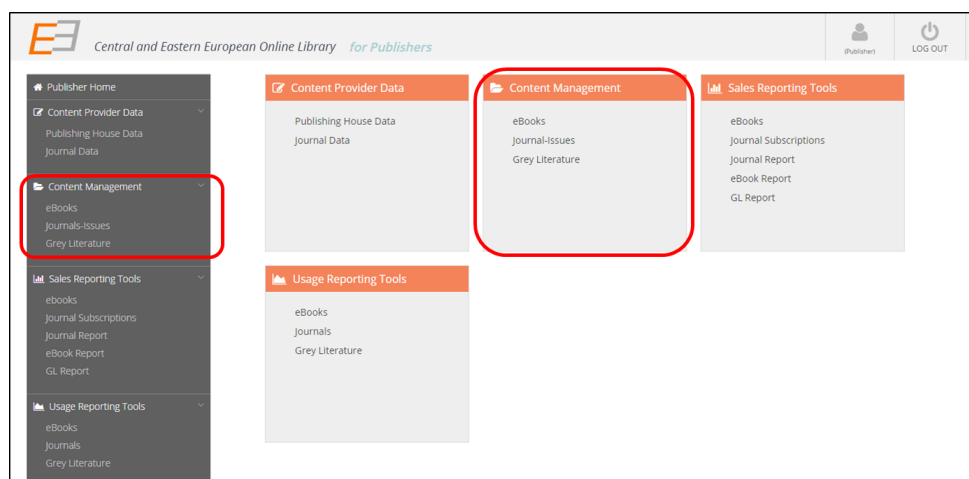
- предоставяне на възможност за използване на пълнотекстово индексирания архиви в CEEOL при кандидатстване за включване в Web of Science;

- пълна и детайлна информация за изтеглените статии, книги и глави от книги (по заглавия и брой) и на паричния баланс от продажбата на включените в CEEOL платени публикации на съответното издателство;

- първоначално обучение, техническа помощ и консултации за работа със специализирания софтуер на контент-мениджмънт системата за регистрация на публикациите, и др.

След подаването на заявление за включване в CEEOL (в секцията For Publishers – Apply to Include Your Journal) всяко ново периодично издание преминава през проверка дали отговаря на изискванията за научно публикуване, които са съпоставими с тези в Web of Science, и получава одобрение или препоръки за необходими корекции.

Модулът Content Management (фиг. 7) дава възможност на издателите за управление на цялостния публикационен процес чрез собствени контент-админи, на които се делегират съответни права по отношение на работата с базата данни, регистрацията и управлението на съдържанието на Journals-Issues, на eBooks и на Grey Literature.

Фигура 7. Content Management модул

Интерфейсът на контент-мениджмънт системата на CEEOL е удобен, лесен и приятен за работа. За нивото на достъп на издателите се предоставя

туториал, както и систематизирани основни насоки и изисквания за регистрация на изданията в CEEOL на съответния език. След завършването на процедурите по регистрации на метаданните на съответно издателство и списание контент-админите могат да извършват регистрация на броевете (както и на непериодичните издания и „сива“ литература на издателството, отговарящи на изискванията на CEEOL), като всеки нов брой трябва да бъде регистриран максимум до 14 дни от неговата поява/отпечатване, което поддържа постоянната актуалност на изданията в CEEOL. По отношение на началната регистрация на отделните статии в броевете на периодичните издания метаданните включват:

- тип статия (Article Type)
- заглавие на оригиналния ѝ език и азбука (Title (original language and alphabet))
- заглавието на английски (Title (English language))
- брой страници (Number of pages)
- обхват на страниците (Page Range)
- ключови думи (Keywords)
- резюме (Summary/Abstract), и др. (фиг. 8).

В отделни секции се извършва и регистрация на статиите съобразно метаданни за език (Languages), тематични области (Subject(s) affiliation), автори (Contributors) и се качва файлът на статията (в searchable .pdf формат). Всички метаданни са на английски език с изключение на оригиналните наименования на издателството и на списанието, както и на оригиналното заглавие на отделната статия (ако и те не са на английски).

5.2 Услуги и функционалности на CEEOL за индивидуални потребители

Всеки един потребител има свободен, пълен и незабавен достъп до метаданните за съответната статия (фиг. 9), а при изтегляне на публикация като първа страница CEEOL предоставя необходимата за цитиране библиографска информация.

CEEOL дава възможност за различни начини за достигане до необходимата информация.

Простото търсене може да бъде извършено в цялата база данни (Content search), включително не само в метаданните, а и във всички пълнотекстово индексирани публикации, на базата на езиков стринг (линейна последователност от символи – писмени знаци, думи или фрази), или може да бъде ограничено до търсене в метаданните за издател (Publisher), наименование на книга (Book Title), наименование на списание (Journal Title), ключови думи (Keywords), ISSN, ISBN, име на автор (Author Name) и пр., като е полезна и възможността за търсене на поредици (Series Title), което е много удобно за достигането до колекции от книги с определена тематична насоченост. Ком-

Article
Journal: Strategies for Policy in Science and Education, Year:2019, Issue:2

Home > Content management > Journals > Issues > Issue Articles > Article Edit

Article Languages Subject(s) affiliation Contributors Add Files

Article Type
Scholarly Article

Title (original language and alphabet)
Съвременни технонаучни инфраструктури – същност, перспективи и политики

Title (English language)
Modern Technoscientific Infrastructures – Nature, Perspectives and Policies

Sub-Title (original language and alphabet)

Sub-Title (English language)

Number of pages
14

Page Range
127-140

Price in €
2.5 €

Keywords
technoscience; knowledge and technology transfer; innovation infrastructures; cluster approach; industry 4.0; science and innovation policy

Summary / Abstract
Some basic ideas in the contemporary concept of *technoscience* are pointed out. *Technoscience* is considered as a new phenomenon based on the convergence of science and technology and their gradual hybridization, leading to the creation of an inseparable symbiotic link between them. It involves the emergence of a common target orientation, a strong convergence of scientific research and technological innovation, existence of similar objects of study and treatment, and the achievement of similar results and products. Another important feature of *technoscience* is the growing role of the social factor for its development. Some modern technological and organizational innovation infrastructures such as clusters, techno-parks, "smart cities", "living labs", etc., are presented, considering

Digital Object Identifier (DOI)

Фигура 8. Метаданни за описание на статия при начална регистрация

плексното търсене дава множество възможности за конкретизации с оглед на стесняване на резултатите (вж. фиг. 10).

Освен чрез търсене достъпът до необходимите резултати може да бъде постигнат и на базата на браузване от специални страници, на които са представени съответно всички тематични области (Subjects Areas), издатели (Publishers), списания (Journals), електронни книги (eBooks), „сива“ литература (Grey Literature), серии от книги и документи, резултат главно от дейностите на CEEOL за рецифровизация (CEEIL-Digits) и др., като на самите страници има допълнителни функционалности за подпомагане на браузването посредством ограничавания по страна, начална буква и др.

Резултатите от всяко едно търсене или браузване могат да бъдат допълнително селектирани на базата на филтри (поотделно и комплексно), като: ключови думи (Keywords), тематични области (Subjects), автори (Authors), езици (Languages), тип на издание (Content Type), тип достъп (Access) и др. Последователността на категориите в част от филтрите (Keywords, Subjects и Authors) се извежда на базата на честотата на съответната категория в резултатите, а при други се предоставят всички възможни опции за селекция на резултатите на базата на метаданните. Тези филтри са особено полезни и при новите функционалности на системата по отношение на браузването по тематични области, списания и др. Например, ако един потребител на стра-

Стратегии на образователната и научната политика

Strategies for Policy in Science and Education

Publishing House: Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“

Subject(s): Social Sciences

Frequency: 6 issues

Print ISSN: 1310-0270

Online-ISSN: 1314-8575

Status: Active

[Issues/Articles](#) | [Journal Information](#)

2016 | 2017 | 2018 | 2019

Issue No. 1/27 | Issue No. 2/27

Year: 2019
Volume: 27
Number: 2

Table of Content

Articles list

Съвременни технонаучни инфраструктури – същност, перспективи и политики

Съвременни технонаучни инфраструктури – същност, перспективи и политики
(Modern Technoscientific Infrastructures – Nature, Perspectives and Policies)

Author(s): Ludmila Ivancheva
Language: Bulgarian
Subject(s): Social Sciences, Education, Library and Information Science, Communication studies, Sociology, Theory of Communication, Vocational Education, History of Education, Educational Psychology, Social Informatics, Globalization, Sociology of Education
Issue: 2/27/2019
Page Range: 127-140
No. of Pages: 14
Keywords: technoscience; knowledge and technology transfer; innovation infrastructures; cluster approach; industry 4.0; science and innovation policy
Summary/Abstract: Some basic ideas in the contemporary concept of technoscience are pointed out. Technoscience is considered as a new phenomenon based on the convergence of science and technology and their gradual hybridization, leading to the creation of an inseparable symbiotic link between them. It involves the emergence of a common target orientation, a strong convergence of scientific research and technological innovation, existence of similar objects of study and treatment, and the achievement of similar results and products. Another important feature of technoscience is the growing role of the social factor for its development. Some modern technological and organizational innovation infrastructures such as clusters, techno-parks, "smart cities", "living labs", etc., are presented, considering them as an essential prerequisite for the sustainable development of technoscience. Key policy initiatives and measures to support them are presented at both European and national level.

Price: 2.50 €

Add to Cart

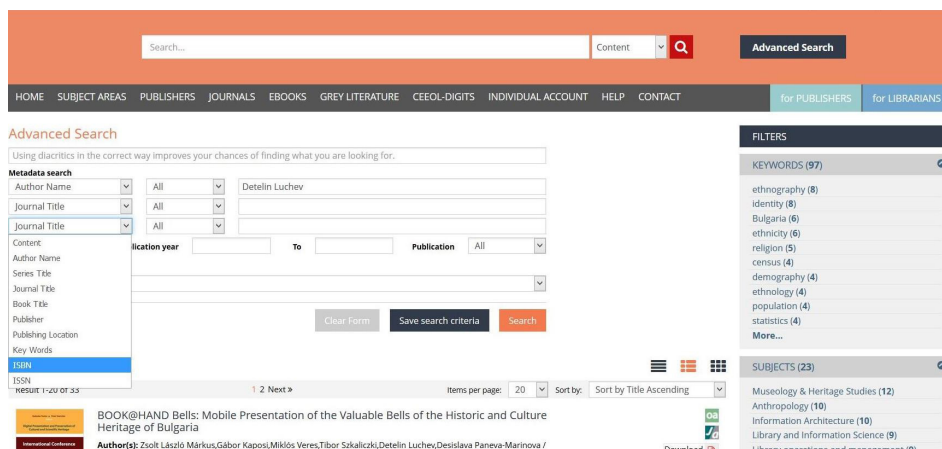
Preview

Академичното самоуправление в България – традиции и предизвикателства

Action Research in Higher Education Fostering Transition toward a Sustainable Economy: Trainees in Entrepreneurship at Three Bulgarian

Фигура 9. Пример за метаданни за описание статия в CEEOL

ницата за браузване по тематична област (Subject Areas) избере една област (или подобласт – до четвърто ниво на конкретизация), която представлява интерес за него, той може да я филтрира по Content Type чрез една или повече от опциите: Journal, eBook, Grey Literature, Book Chapter, Journal Article, и/или да приложи и други филтри по отношение на език (напр. Bulgarian), достъп (Open Access), конкретен автор (Authors) и пр.

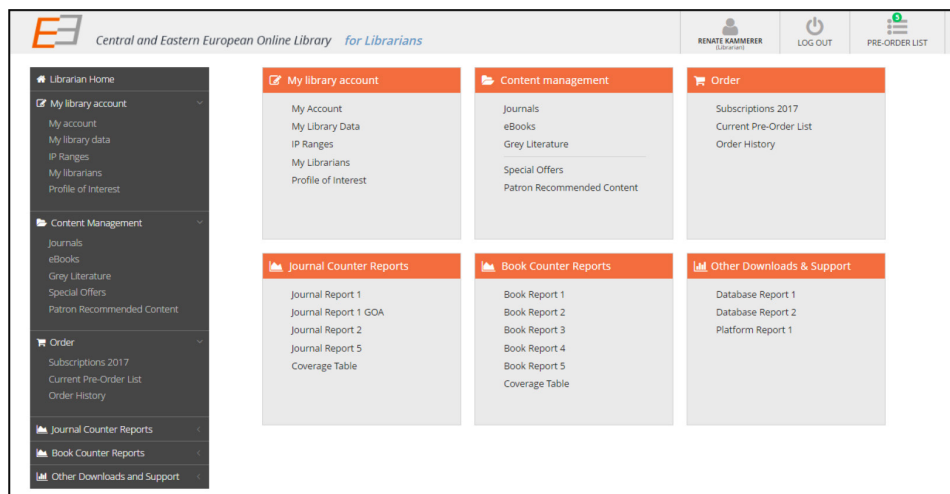
Фигура 10. Услуги за търсене в CEEOL

Разнообразните и бързи начини за търсене и достъп до необходимата информация в метаданните и в пълните текстове на списанията и книгите характеризират CEEOL като електронна среда, адекватна на уменията на всеки един интернет потребител и читател.

5.2 Услуги и функционалности на CEEOL за институционални потребители (библиотеки)

Договори за институционален достъп (абонамент) за CEEOL имат над 120 университетски и държавни библиотеки в целия свят. CEEOL осигурява значителен набор от ползи за потребителите от абонираната институция – изследователи, преподаватели и студенти, като предлага удобен, надежден, пълен и незабавен достъп до съдържание, което те иначе трудно или много бавно биха могли да получат в печатен формат, а в много от случаите това е единственият възможен начин за достъп до търсена статия или книга дори и в границите на съответната страна на издаване. Обширно и постоянно нарастващо е тематичното покритие в областта на социалните и хуманитарните науки, като същевременно CEEOL запазва високото качество на дигитализираните издания и от съдържателна гледна точка, и от гледна точка на качеството на електронните копия.

На своите институционални абонати CEEOL предоставя отделна контент-мениджмънт система за достъп и самостоятелно администриране на цялостния библиотечен процес. Тя включва модули като My Library Account, Content Management, Order, Journal Counter Reports, Books Counter Reports, и др., чрез които може да бъдат правени справки и отчети по разнообразни отделни и комплексни параметри (вж. фиг. 11).

Фигура 11. Услуги и функционалности в профил на институционален абонат на CEEOL

Институционалните абонати в световен мащаб оценяват високо CEEOL за предоставянето на изследователите, учените, студентите, библиотекарите и читателите на:

- достъп до индексирани и архивирани списания, електронни книги и документи от тип „сива“ литература от и за Централна и Източна Европа, предоставени от водещи научни издатели;
- съдържание, което може да се използва в обучението и за извършване на изследвания във всички дисциплини на социалните и хуманитарните науки;
- списанията, електронните книги и изданията на „сивата“ литература са достъпни на повече от 50 езика, което позволява достъп в една база данни до източници на родния език на автори от различни страни и до анализи върху целия регион;
- удобен достъп чрез IP идентификация;
- без ограничения за едновременно достъп до базата данни;
- без ограничения за изтегляния;
- MARC записи на ниво издание и статия;
- 24/7 достъпни статистически анализи за ползването на базата от съответния институционален потребител по отношение на разнообразни критерии – време, типове заявки, типове публикации, и др., като например брой на търсения и резултати от кликания и записи на преглеждания в рамките на избран период;
- пълнотекстово съдържание на списания, електронни книги и „сива“ литература;

- адаптивен уеб дизайн;
- безпроблемен достъп и чрез мобилни устройства;
- гъвкави модели за абонамент;
- сътрудничество за откриване и свързване и чрез Google, Google Scholar, Primo, Summon, Alma (ProQuest), EBSCO Discovery Services (EDS), OCLC, TDNet и др.

CEEOL предоставя достъп до съдържанието си на институционалните потребители, като зарежда записи на метаданните в каталога на институцията. MARC записите за книги и списания са в MARC21 формат и са създадени с помощта на правилата за каталогизиране на AACR2.

Освен преференциалните цени за отделните абонати от Централна и Източна Европа са налични и допълнителни отстъпки за консорциуми от институционални абонати (университетски, институтски, държавни и други типове библиотеки). CEEOL поддържа дългогодишни контакти с Българския информационен консорциум (БИК) и участва активно в организираното периодично от него специализирано изложение „Библиосвят“. През 2018 г. CEEOL предостави и тестов достъп на всички членове на БИК за запознаване с функционалности и възможностите на системата. Подобен достъп се предоставя при интерес от страна на всяка заинтересована институция. Членовете на БИК и на други консорциуми от библиотеки биха могли да се възползват от преференциални условия при абонаментите за CEEOL.

Три български университета – Софийският университет „Св. Климент Охридски“, Нов български университет и Университетът за национално и световно стопанство, понастоящем имат абонамент за CEEOL и информацията за броя и тематичния обхват на изтеглените публикации говори за сериозния интерес и използване на базата данни. Изводите от анализа на данните от тестовите достъпи и в други университетски библиотеки в България водят до заключението, че при реализирането на институционална и държавна политика, ориентирана към подпомагане и стимулиране на развитието на социалните и хуманитарните науки в България, достъпът и абонаментът за CEEOL биха могли да допринесат за добри резултати в тази насока.

6. Заключение

Включените в CEEOL издания са на високо академично и научно ниво. Абонаменти за Централно- и Източноевропейската онлайн библиотека (CEEOL) имат над 120 значими университетски и публични библиотеки в над 25 държави в целия свят. Това е особено важно не само за издателите, но и за самите автори на регистрираните в CEEOL списания и книги, тъй като освен индексирането и включването им посредством CEEOL и в други значими научни бази от данни техните произведения достигат пъл-

нотекстово и директно до интересувачи се от проблематиката им реални читатели, като данните за изтеглените статии предоставят на издателите конкретна информация за интереса към съответна проблематика или автор и подпомагат издателската политика. Достъпът до CEEOL и чрез други системи за откриване и индексирание, като Google (където връзките към CEEOL са винаги сред първите 10), Google Scholar, ProQuest's Serial Solutions, Summon, Primo Central and Alma, Ebsco's EDS and Knowledge Base и др., както и партньорството с Clarivate Analytics, собственик на Web of Science, предоставя и допълнителни възможности за издателствата и за авторите. Значимостта на CEEOL се определя и от постоянно нарастващия брой на индивидуалните потребители в целия свят както поради свободния, незабавен и директен достъп до метаданните на статиите в списания, на електронни книги и на изданията от тип „сива“ литература (Grey Literature), така и поради пълнотекстовия достъп до актуалните броеве и до архивите на периодичните издания, много от които не могат да бъдат намерени никъде другаде.

Предлаганите от CEEOL услуги, функционалности и възможности като информационна система са и предпоставка както за нарастващия интерес към нея на академични, университетски и други научни издателства, така и за абонаментите за нея на университетски и публични библиотеки в целия свят, като през последните години се откроява тенденцията за все по-засилен интерес към CEEOL на институционални абонати от Централна и Източна Европа. Данните за използването на CEEOL в три от българските университети и тестовите достъпи в повече от десет други университети в България характеризира CEEOL като възможност и необходимост за обучението и изследователския процес в областта на социалните и хуманитарните науки.

Благодарности

Настоящата статия е в резултат на изпълнение на Национална научна програма „Информационни и комуникационни технологии за единен цифров пазар в науката, образованието и сигурността (ИКТвНОС)“, одобрена с РМС № 577/17.08.2018 г.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. Понятието „сива“ литература (grey literature) се отнася до литература, която не е официално публикувана в източници като книги и списания, т.е. най-общо казано, това са публикации без ISSN или ISBN и обикновено с отворен достъп. Като общо правило, тази литература е достъпна извън системата за книгоиздаване и разпространение (Pavlovska, 2018) и в повечето от случаите

съществуването на съвременната „сива“ литература в интернет е краткотрайно, поради което през 2016 г. в новата система на CEEOL е включен и модул за регистрация и пълнотекстово индексирание на „сива“ литература с оглед на нейното запазване като източник и ресурс в областта на социалните и хуманитарните науки. „Сивата“ литература включва, но не се ограничава до резюмета или доклади от конференции, проучвания, дисертации, изследвания в правителствения или частния сектор, текущи или непубликувани доклади по проекти, научни съобщения за пресата, бели книги, информационни бюлетини, брошури и др. Организациите, които създават „сива“ литература, са правителствени отдели и агенции, неправителствени организации, академични или университетски центрове и отдели, тинк-танк центрове, частни компании и др. Дигиталната колекция от „сива“ литература в CEEOL е посветена на Централна и Източна Европа и предлага на изследователите, учените и студентите достъп до редки документи, публикувани в края на XIX, началото на XX век, като продължава със съответните, но неиндексирани, преди да влязат в CEEOL, архивирани документи, публикувани преди Втората световна война, и със „сивата“ литература, публикувана по време на комунистическия и посткомунистическия период в региона.

ЛИТЕРАТУРА

- Кожухаров, А. (2014). Публикации българских историков в российском индексе научного цитирования: начальные результаты. *Библиосфера*, 4, 95 – 103.
- Кожухаров, А. (2018). *Успешните научни публикации*. Варна: Тера Балканика.
- Лучев, Д.. (2013). Централно- и Източноевропейската онлайн библиотека (CEEOL) – уникален източник на периодични издания в областта на хуманитарните и социалните науки от и за Централна и Източна Европа. *Библиотеки. Четене. Комуникации*, 109 – 119.
- Aksnes, D.W. & Sivertsen, G. (2019). A criteria-based assessment of the coverage of Scopus and Web of Science. *Journal of Data and Information Science*, 4:1, 1 – 21, DOI: 10.2478/jdis-2019-0001.
- Bayer, F. et al. (2019) Investigating SSH Research and Publication Practices in Disciplinary and Institutional Contexts. A Survey-Based Comparative Approach in Two Universities. *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, 4:1. DOI: 10.3389/frma.2019.00001.
- Harzing, AW. & Alakangas, S. (2016). Google Scholar, Scopus and the Web of Science: a longitudinal and cross-disciplinary comparison, *Scientometrics*, 106 (2), 787 – 804. DOI: 10.1007/s11192-015-1798-9.
- Kulczycki, E., et al. (2018). Publication patterns in the social sciences and humanities: evidence from eight European countries. *Scientometrics*, 116 (1), 463 – 486.

- Lavik, G.A.V. & Sivertsen, G. (2017). ERIH PLUS – Making the SSH visible, searchable and available. *Procedia Computer Science*, 106, 61 – 65.
- Mongeon, P. & Paul-Hus, A. (2016). The journal coverage of Web of Science and Scopus: a comparative analysis. *Scientometrics*, 106 (1): 213 – 228. DOI: 10.1007/s11192-015-1765-5.
- Pavlovska, E. (2018). Grey Literature” in Electronic Archives. *Digital Presentation and Preservation of Cultural and Scientific Heritage*. Vol. 8, Sofia, Bulgaria: Institute of Mathematics and Informatics – BAS, 105 – 108.

REFERENCES

- Aksnes, D.W. & Sivertsen, G. (2019). A criteria-based assessment of the coverage of Scopus and Web of Science. *Journal of Data and Information Science*, 4:1, 1 – 21, DOI: 10.2478/jdis-2019-0001.
- Bayer, F., et al. (2019) Investigating SSH Research and Publication Practices in Disciplinary and Institutional Contexts. A Survey-Based Comparative Approach in Two Universities. *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, 4:1. DOI: 10.3389/frma.2019.00001.
- Harzing, A.W. & Alakangas, S. (2016). Google Scholar, Scopus and the Web of Science: a longitudinal and cross-disciplinary comparison, *Scientometrics*, 106 (2), 787 – 804. DOI: 10.1007/s11192-015-1798-9.
- Kozhuharov, A. (2014). Publikacii bolgarskih istorikov v rossijskom indekse naučnogo citirovaniâ: načal'nye rezul'taty. *Bibliosfera*, 2014, 4, 95 – 103 [in Russian].
- Kozhuharov, A. (2018). *Uspeshnite nauchni publikatsii*. Varna: Tera Balkanika [in Bulgarian].
- Kulczycki, E. et al. (2018) Publication patterns in the social sciences and humanities: evidence from eight European countries. *Scientometrics*, 116 (1), 463 – 486.
- Luchev, D. (2013). Tsentralno i iztochno-evropeyskata onlayn biblioteka (CEEOL) – unikalni iztochnici na periodichni izdaniya v oblastta na humanitarnite i sotsialnite nauki ot i za Tsentralna i Iztochna Evropa. Biblioteki. CHetene. *Komunikatsii*, 109 – 119 [in Bulgarian].
- Lavik, G.A.V. & Sivertsen, G. (2017). ERIH PLUS – Making the SSH visible, searchable and available. *Procedia Computer Science*, 106, 61 – 65.
- Mongeon, P. & Paul-Hus, A. (2016). The journal coverage of Web of Science and Scopus: a comparative analysis. *Scientometrics*, 106 (1): 213 – 228. DOI: 10.1007/s11192-015-1765-5
- Pavlovska, E. (2018). “Grey Literature” in Electronic Archives. *Digital Presentation and Preservation of Cultural and Scientific Heritage*. Vol. 8, Sofia, Bulgaria: Institute of Mathematics and Informatics – BAS, 105 – 108.

CENTRAL AND EASTERN EUROPEAN ONLINE LIBRARY (CEEOL) AS POSSIBILITY OF DISSEMINATION AND ACCESS TO SCIENTIFIC KNOWLEDGE IN THE FIELD OF SOCIAL AND HUMANITARIAN SCIENCES FROM AND FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Abstract. During the last twenty years, Central and Eastern European Online Library (CEEOL) became a leading database and repository offering a highly specialized and comprehensive collection of full text indexed documents in the fields of Humanities and Social Science publications from and about Central and Eastern Europe. Journal articles, eBooks and Grey Literature items are included in 50+ languages, allowing access to the primary source in one repository and fostering the language diversity in academic research and publishing.

The dissemination process of the content in CEEOL includes the following discovery systems: Google Scholar, ProQuest's Serial Solutions, Summon, Primo Central, Alma, EBSCO's EDS Discovery Service and Knowledge Base, TDNet and OCLC. The CEEOL's partnership with Clarivate Analytics allows Web of Science editors having access to the CEEOL platform for easier analysis, selection and indexing of CEEOL journals that interest the Web of Science community. Institutional subscribers (states', universities', institutes' libraries, etc.) worldwide appreciate CEEOL for providing researchers, scholars, students, librarians and library patrons the access to indexed and archived Journals, eBooks and Grey Literature documents from and about Central and Eastern Europe by leading academic and scholarly publishers.

The Bulgarian collection of journals and books holds a special place in CEEOL due to the high quality of scientific content and the depth and the completeness of the digital archives of the Bulgarian periodicals. CEEOL is a unique source of information for the development of Bulgarian humanities and social sciences for the past over 30 years, and that source could be used more widely in Bulgaria for supporting this development in the future. The study uses a comparative approach and analyzes the results of some of the business analytics tools of the CEEOL system.

Keywords: CEEOL; database; humanities; social sciences; publishers; libraries; Bulgaria; SSH.

✉ **Dr. Detelin Luchev, Assoc. Prof.**

https://www.researchgate.net/profile/Detelin_Luchev

Institute of Mathematics and Informatics

Bulgarian Academy of Sciences

1113 Sofia, Bulgaria

E-mail: detelin.luchev@ceeol.com